

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

1
2024

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti

08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Elektron nashr. 788 sahifa.

E'lon qilishga 2024-yil 7-fevralda ruxsat etildi.

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Korea, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d. TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoira Azimovna, SamDu IS instituti professori
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., TAQU katta o'qituvchisi
Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti
Sevil Piriyea Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Milliy iqtisodiyotni rivojlantirishda investitsiyalarning roli va ahamiyati.....	10
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Zaynutdinova Umida Djalolovna	
Yashil iqtisodiyotga o'tishda konseptual, ilmiy, innovatsion yondashuvning zarurati	16
Gulnora Abdurahmonova	
O'zbekistonda "yashil" iqtisodiyotga o'tish muammolari va uni bartaraf etish yo'llari	22
S. R. Topildiyev	
Milliy strategik maqsadlar: ekologik va bojxona boshqaruvi mexanizmlarining maqbul kombinatsiyasi	28
Muratova Shohista Nimatullayevna	
Green Economy in Tourism in Uzbekistan.....	32
Alieva Makhbuba Toychievna	
Инновационные подходы в сельском туризме: "Зеленые маршруты"	36
Голышева Елена Вячеславовна	
Mamlakatimizda "yashil" iqtisodiyotni rivojlantirish strategiyasining ustuvor yo'nalishlari	42
Vaxabov Abduraxim Vasikovich, Nazarov Nazirjon Narzilloevich	
To'qimachilik sanoati korxonalarini barqaror rivojlantirish omillari.....	47
A.Yu. Mardanov	
Turizmni qayta jonlantirish strategiyasini ishlab chiqishda turizmni rejalashtirishning istiqbollari.....	52
A'zamov Saidakbarxon Avazxon o'g'li	
O'zbekistonda qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanishi asosida barqaror rivojlanishga erishish	57
Abdullayev Elyorbek Odiljon o'g'li	
Barcha tadbirkorlik subyektlariga teng raqobat sharoitini yaratishda soliq imtiyozlarining o'rni	62
Akbarov Akmalxon Akrom o'g'li	
Turistik hududlarning barqaror rivojlanishini baholash metodologiyasida integral baholash ko'rsatkichlarini aniqlashning nazariy jihatlar.....	66
Asraqulov Abduraxmon Sultonovich	
Iqtisodiy rivojlanishni ta'minlashda "yashil" iqtisodiyot va uning ayrim masalalari.....	70
Axunova Shoxistaxon Nomonjanovna, Sultonova Gulbaxor Shoxnazimovna	
Davlatning iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda qishloq xo'jaligi faoliyatining nazariy tamoyillari va o'ziga xos xususiyatlari.....	74
Bekmirzayev Mirzoxid Adashaliyevich	
Mintaqa iqtisodiyotida agrar soha samaradorligini oshirishning ahamiyati.....	78
Butanova Dilnoza Rustamovna	
Global krizislar va ularning turizm iqtisodiyotiga ta'siri.....	83
Hallakova Barnoxon bahodirjonovna	
Agroturizm faoliyati rivojlanishining xorijiy tajribalari va ularda faoliyatni rivojlantirish modellarining qo'llanilishi.....	95
Husanboyev Sadafbek Yorqinjon o'g'li	
Yashil iqtisodiyotni kreditlashda banklarning o'rni.....	101
Ibragimova Sevara Muxamedjan qizi	
Qurilish materiallari sanoati korxonalari samaradorligini baholash masalalari.....	104
Isayev Jakhongir Muzaffarovich	
Iqtisodiyotni islomiy moliya tamoyillari asosida moliyalashtirish amaliyotini joriy etish istiqbollari	110
Kasimov Baxtiyor Usmanovich	
Oziq-ovqat sanoatida tadbirkorlik faoliyatini tashkil etishning iqtisodiy mexanizmi.....	113
Mahamatova Maftuna	
Turizm xizmatlar bozorida raqobatbardoshlik ko'rsatkichlarini takomillashtirish imkoniyatlari.....	119
Nurfayziyeva Mohinur Zayniddinovna	

Islom moliyalashtirish xizmatlari asosida kichik va o'rta biznesni moliyalashtirish usullari.....	124
Said Po'latov Maxamedovich	
Using Innovative Technologies in Hotels as a Factor of Sustainable Development of Tourism Industry	128
Sayfutdinov Shuxratjon Sultonovich, Egamberdiyev Sirojiddin Sattor o'g'li	
Dorivor o'simliklar yetishtirishning dunyo mamlakatlari iqtisodiyotidagi o'rni va xalqaro bozor savdosida prognozlar.....	135
To'xtabayev Jamshid Sharofiddinovich, Maftuna Ermatova Arslonbek qizi	
O'zbekistonga turistlar tashrifini ko'paytirishda raqamli texnologiyalarning o'rni	142
Toshmurod Kulmanov	
Agrobiznesni moliyaviy quvvatlash va rivojlanish istiqbollari	147
Tursunova Dilnavo Islomovna	
Oziq-ovqat bozorini qandolat mahsulotlari bilan to'ldirishda marketing strategiyalaridan foydalanishni takomillashtirish.....	150
Azlarova Munira Muxammad-Amin qizi	
Yoshlar turizmini rivojlantirish holati va uni takomillashtirish yo'llari.....	159
Allayor Norboyev Ismoilovich	
Biologik aktivlarni baholashning uslubiy jihatlarini takomillashtirish.....	162
Boltayev Abror Sayitmuradovich	
Agrosanoat ishlab chiqarishida innovatsion jarayonlarni tadqiq qilishga uslubiy yondashuvlari.....	168
Dusmatov Begmuhammad Olimjonovich	
Suv resurslaridan samarali foydalanishda suv solig'ining ahamiyatini oshirish	174
Ikramov Nuriddin Kamolitdinovich	
Xizmat ko'rsatish sohasida innovatsiya va innovatsion faoliyat bilan bog'liq tushunchalarining nazariy masalalari	179
Mamayunus Qarshibayevich Pardayev, Temur Olimovich Mamayunusov	
Aglomeratsiya iqtisodiyoti – Agglomeratsiya iqtisodiyoti – hududiy rivojlanishni harakatlantiruvchi omili sifatida	185
Raximbayev Akmal Azatboyevich	
Korxonalarni boshqarish samaradorligini oshirishda innovatsion yondashuvlardan foydalanish mexanizmlari	190
Saipnazarov Sherbek Shaylavbekovich	
Globalashuv sharoitida turizm sohasida innovatsion faoliyatni rivojlantirishni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash mexanizmini takomillashtirish	195
Salimov Dilshodbek Davronovich	
To'qimachilik sanoat korxonalarida marketing strategiyasi.....	199
Tillyaxodjayev Azizxon Aloxonovich	
Oziq-ovqat sanoati korxonalari raqobatbardoshligini oshirish yo'llari	203
Nilufar Umarova	
O'zbekistonda transport xizmatlari ko'rsatilishi tahlili	207
Xasanov Sarvar Ulug'bek o'g'li	
Agrar sektorga jalb qilingan investitsiyalarning sohadagi intensiv iqtisodiy o'sishga ta'sirining tahlili	213
Yangiboyev Sirojiddin Jo'ramurodovich	
Mustaqil Davlatlar Hamdo'stligiga a'zo davlatlarda auditning xalqaro standartlarini qo'llash xususiyatlari	220
Meliyev Isroil Ismoilovich	
Raqamli bank xizmatlarini yanada takomillashtirish: muammolar va yechimlar	227
Melikov Otabek Maxmadiminovich	
Innovatsion iqtisodiyotda inson kapitalining tutgan o'rni.....	232
Abdikarimov Islombek Ibragimovich	
Kimyo sanoati korxonalarini boshqarish modellariga oid zamonaviy tajribalar.....	237
Avulchayeva Feruza Djurakuziyevna	
Задачи предмета «русского языка» на современном этапе	243
Адилова Солияхон	

Tijorat tashkilotlarining investitsiya faoliyati	247
Farhod Mahmudovich Tirkashyev, Asomiddinov Husan Asomiddin o'g'li	
Korrelyatsion-regression tahlil orqali turizm xizmatlari samaradorligini oshirish mexanizmlari.....	252
Gapparov Azim Qayumovich	
O'zbekistonda monetizatsiya darajasi va uni makroiqtisodiy ko'rsatkichlarga ta'siri.....	258
Isayev Atabek Djurabayevich	
Prospects for the Development of Bond Circulation in the Capital Market.....	266
Jurabek Sobirov	
Ta'lim xizmatlari bozorida oliy ta'lim muassasalarining rivojlanish holati tahlili.....	270
Kuldashev Sherzod Alimardonovich	
Iqtisodiyotga investitsiyalarni jalb qilish va ularning barqaror iqtisodiy o'sishdagi roli	276
Mamadiyeva Dilrom Ravshon qizi	
Surxondaryo viloyatlarning marketing salohiyatini shakllantirish holati tahlili	280
Mamadjanova Tuyg'unoy Axmadjanovna	
Improving Internal Control System	287
Mexmonaliyev Ulug'bek Erkinjon o'g'li	
Oliy ta'lim xizmatlarini targ'ib qilishda OTMLar veb-saytlari samaradorligini oshirish.....	291
Musayev Bekjon Shukurillayevich	
Korxonaning narx-navo tizimi va narx siyosatini tahlil qilish	298
Musayeva Shoirazimovna, Usmonova Dilfuza Ilhomovna	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida tibbiyot sohasini moliyalashtirish istiqbollari.....	302
Muxammadiyev Ramz Zoirjon o'g'li	
Xizmatlar ko'rsatish subyektlarida biznes-modellarining raqamli transformatsiyalashuv konsepsiyalari.....	306
N. B. Yahyoxonov	
Mikromoliyaviy xizmatlar ko'rsatuvchi kredit tashkilotlarining samaradorligiga ta'sir etuvchi omillarning ekonometrik tahlili.....	311
Nazarova Muslima Nazarovna	
Sanoat korxonalarida aylanma mablag'lardan foydalanishning ilmiy-amaliy jihatlarini	317
Nurmatov Mirzaakbar Mirzaaliyevich	
Biznesni yuritishda korxonalararo integratsion jarayonlarni rivojlantirish masalalari.....	322
Olimova Nodira Xamrakulovna	
O'zbekistonda turizmni rivojlantirishning moliyaviy mexanizmlari: tahlil va istiqbollar	329
Oppoqxonov Nurmuhammadxon Po'latxon o'g'li	
O'zbekistonda davlat korxonalari transformatsiyasini jadallashtirish yo'nalishlari.....	333
Qahhorov Azizjon Ahror o'g'li	
Aholining turmush darajasini oshirish sharoitida mehnat bozori transformatsiyasining dinamikasi	338
Rahimboyev Muxtorbek Ikrom o'g'li	
Tijorat banklarida iqtisodiy-matematik modellashtirish samaradorligini yanada oshirish usullari.....	341
Raxmanov Mexridin Sindarovich	
Aholi moliyaviy savodxonligiga investitsiya kiritishning ahamiyati.....	345
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna	
Makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda valyuta siyosatini samarali tashkil etish.....	350
Samandarov Zuxriddin Raup o'g'li	
Sharq va G'arb tamaddunida gender qarashlar	355
Samandarova Gulxayo Abduraim qizi	
Imkoniyati cheklanganlarga to'siqsiz turizm xizmatlarini tashkil etish istiqbollari	359
Tilovmurodov Dostonbek Furqat o'g'li	
To'qimachilik korxonalarining inqirozga qarshi boshqaruvida davlat tomonidan tartibga solishning ahamiyati	363
Todjimamatova Mashxura Erkinovna	
Mintaqalarning ekologik-iqtisodiy xususiyatlari va ularning barqaror rivojlanish bilan bog'liqligi	367
Toshboyev Muzaffar Muxtorovich	

Перспективы развития сферы услуг в Узбекистане.....	373
Tsoy Marina Petrovna, Li Marina Rudolfovna, Romashkin Roman Anatolyevich	
Opportunities for Bicycle Tourism in Zomin, Bulungur and Bakhmal Districts.....	379
Urozaliev Elyor Shuxrat ogli, Xujamov Bobur bahodir ogli, Saydullayev Abbosjon Murodovich	
Pul-kredit siyosati va moliyaviy inqiroz: uslubiyot va saboqlar	384
Xakimov Dilshodjon Rahmonaliyevich	
Korxonalarda barqaror rivojlanishni tatbiq etish istiqbollari.....	391
Xidirova Marg'uba Rustamovna, Jumayeva Guzal Sherxon qizi	
Telekommunikatsiya korxonalari faoliyati samaradorligini oshirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish.....	396
Xusanov Ulugbek Nishanovich	
Milliy iqtisodiyotning raqamli transformatsiyasini kengaytirish imkoniyatlari.....	402
Xuseynova Feruzabonu Mamadaliyevna	
O'zbekiston iqtisodiyotida raqamli texnologiyalardan foydalanish imkoniyatlari.....	405
Yo'ldosheva Dilnoza G'ayrat qizi	
Необходимость соблюдения этических норм в профессиональной деятельности бухгалтеров	408
Абдуллаханова Гулбахор Саттаровна	
Mintaqalarda kichik innovatsion korxonalarni rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlari.....	412
Abdulkakimov Zuxrali Tursunaliyevich, Axmadjanov Ilyosbek Ilxomjon o'g'li	
Tadbirkorlik faoliyatini rivojlanishini nazariy masalalari.....	416
Abdulkakimov Zuxrali Tursunaliyevich, Abduraxmonov Sherali Sharifjonovich	
Пути повышения прозрачности бюджета Республики Узбекистан.....	420
Адашов Гайрат Рустамович	
Mamlakatning investitsiyaviy jozibadorligi va uning lizing munosabatlari rivojlanishi bilan bog'liqligi	424
Axmediyeva Aliya Toxtarovna	
Тенденции и факторы развития пищевой промышленности в Узбекистане	432
Б. А. Хакимов	
Роль платежных систем в функционировании электронной коммерции.....	438
Бабаева Гузаль Яшиновна	
"Sirdaryo" va "Sirdaryo-Farm" erkin iqtisodiy zonasidagi xorxonalari erishgan yutuqlari, berilgan imtiyozlar va yaratilgan shart-sharoitlar to'g'risida	444
Davlayev G'olib Ashurovich	
Milliy iqtisodiyotga jalb qilingan investitsiyalarning tahlili	447
Djalilov Dostonbek Abduazizovich	
Ishlab chiqarish tafovutining Markaziy Bank monetar siyosati qarorlariga ta'siri.....	452
Duskobilov Umidjon Sharofiddinovich	
O'zbekistonda innovatsion jozibadorlik asosida oliy talim xizmatlarini rivojlantirish.....	457
Jonuzokov M. K.	
Aksiyadorlik jamiyatlarida korporativ boshqaruvni takomillashtirishda xorij tajribasidan foydalanish.....	461
Ismailov Allayor Rashidovich	
Особенности формирования ценовой стратегии на рынке плодоовощной продукции.....	465
Исроилов Абдурашид Абдурахманович	
Iqtisodiyotni globalashuvi sharoitida xo'jalik yurituvchi subyektlar barqarorligining nazariy metodologiyasini takomillashtirish	471
Kalandarova Nargiza Narimanovna	
Проблемы регулирования и защиты инвесторов в развитии электронной коммерции и пути их решения	475
Кенжебаева Гульфуза Рахматиллаевна	
Сущность, цели и задачи определение уровня финансовой устойчивости предприятия в современных условиях	478
Киличев А. А.	
Sug'urta tashkilotlari tomonidan taqdim etiladigan hisobotlarni xalqaro standartlarga muvofiq takomillashtirish	485
Kodirkulov Oybek Turdiboyevich	

Классификация институциональных факторов, определяющих предпринимательскую активность в Узбекистане.....	490
Курпаяниди Константин Иванович	
Ho'jalik yurituvchi subyektlarning kredit va qarz mablag'laridan foydalanish samaradorligi tahlilini takomillashtirish.....	497
Mahmudova Go'zal Samadjon qizi	
Muqimiy ijodiDA milliy uyg'onish va iqtisodiy, falsafiy qarashlar	502
Muxlisa Muxitdinova	
Совершенствование управления портфелем залогов для обеспечения финансовой устойчивости: инсайты и рекомендации для Узбекистана	505
Наимов Шахрух	
Определение специфических особенностей и факторов влияющие на процесс внедрения международных требований и стандартов в коммерческих банков Республики Узбекистан.....	509
Хайдаров Зоҳир Шаривович , Каражанова Гулноза Толлиевна, Хайдари Фидои Зоҳир Зода	
Inson kapitalida mujassam bo'lgan fazilatlar, ularning jamiyat rivojlanishidagi o'rni va roli	514
Mamayunus Qarshibayevich Pardayev, Sevara Abdinazarovna Babanazarova, Mexrangiz Olimovna Mamayunusova	
Развитие рыночных отношений и усиление их влияния на рост объёмных и качественных показателей культурного туризма.....	521
Пулатова Сурайё Юлдашевна	
Основные направления цифровой трансформации в банковском секторе.....	525
Рахимова Гавхар Ойбековна	
O'zbekistonda ayollarni tadbirkorlik faoliyatini moliyalashtirishda bank kreditlarining roli	530
Saidova Subhinigor Azizovna	
Xizmat ko'rsatish sohasini rivojlantirish asosida kambag'allikni qisqartirishning innovatsion yo'llari	535
Sultonov Shodiyor Abduhalilovich, Nazarov Asqar Anvar o'g'li	
Yuridik shaxslar mol-mulkiga soliq solishning o'ziga xos xususiyatlari	541
Umirov Xurshid Islomovich	
Korxonalar va tashkilotlarni modernizatsiya qilish jarayonlari.....	545
Fayziyeva Dilafruz Shuxratovna	
"Авеста" – исторический источник экономической мысли в Древней Средней Азии	549
Хакимов Назар Хакимович, Садиков Анвар Каримович	
Приоритетные направления развития теории формирования финансовой политики предприятия	555
Хамдамов С. Ф.	
Innovatsion rivojlanish sharoitida inson resurslarini strategik boshqarish.....	562
Xasanova Nafisa Shavkatovna	
Mehnat bozorida mehnat resurslaridan samarali foydalanishda yoshlar bandligini takomillashtirish.....	566
Xuvaydullayeva Iroda Xusniddin qizi	
Sanoat korxonalari faoliyati samaradorligi va raqobatbardoshligini baholashga doir uslubiy yondashuvlar.....	572
Yuldasheva Nilufar Abduvaxidovna	
Amir Temur davrida hunarmandchilik siyosatining o'ziga xos iqtisodiy xususiyatlari	578
Zikrillayev Jaxongir Sarvar o'g'li, ilmiy rahbar: Nasimov Baxtiyor Vasiyevich	
Infratuzilma obyektlari rivojlanishining turizm sohasidagi o'rni.....	583
Toyrova Amina Baxtisher qizi	
Korxonalarda moliyaviy investitsion portfelni jalb qilish va rag'batlantirishning zamonaviy shakl va usullari tahlili	588
Haydarov Humoyun Begmurod o'g'li	
Kichik biznes korxonalari raqobatbardoshligini tadqiq etishga konseptual yondashuvlar	592
K. Q. Tajibayev	
Бухгалтерский учет дебиторской и кредиторской задолженности в современной экономике	599
Камолова Феруза Кахрамоновна	

O'zbekistonda mehmonxona sohasidagi mahalliy boshqaruv tizimini takomillashtirish yo'llari.....	603
Mirzayeva Lola Shavkatovna	
Turizmni rivojlantirishda "yashi" marketingni o'rni.....	607
Normurodova Zebo Eshmaxmatovna	
Inson kapitalini boshqarishning xorij tajribasi.....	612
Ruzmetova Gulira'no Atabekovna	
Agrasanoat majmuasida oziq-ovqat mahsulotlarini yetishirish va qayta ishlashda klasterlarini rivojlantirishning xalqaro tajribalari.....	620
Salixov Sherzod Abduxakimovich	
Mamlakatimizda mehnat bozorida ayollarning iqtisodiy faolligini oshirish	625
Xusanova Gulsum Baxtiyorovna	
Budjetdan tashqari mablag'lar hisobi va nazoratini takomillashtirish	628
Ostonokulov Azamat Abduraimovich, Alimardonov Asrorjon Alimardonovich	
Xizmat ko'rsatish sohasida investitsion jarayonlar rivojlanishining xorij tajribasi	635
Miyassarov Davron Abdurashid o'g'li	
Xizmat ko'rsatish va servis sohasida mehnat resurslaridan foydalanish samaradorligini baholash ko'rsatkichlari.....	640
Muhammadamin Erdon o'gli Erdonov	
Инновационные направления развития сферы услуг как фактор экономического роста.....	644
Насиров Дилшод Фархадович	
Влияние прямых иностранных инвестиций (пии) на экономику Узбекистана	654
Юлдашев Нодирбек Сайдибурханович	
Qulay investitsiya muhiti – xorijiy investitsiyalar oqimini oshirishning asosiy omilidir.....	659
Hoshimov Jahongir Ravshanbek o'g'li	
Biznesni loyihaviy moliyalashtirish va uning asosiy yo'nalishlari.....	664
Razzakov Jasur Xamraboyevich	
Inflation and Unemployment: Evidence from Uzbekistan	670
Mahmudov Nosir, Nabiyeva Nargizaxon Nuriddin qizi	
Milliy mahsulotlarni jahon bozoriga olib chiqishda marketing strategiyalaridan foydalanish	677
Meliqulov Abduhalil Norinovich	
O'zbekistonda kichik sanoat zonalarini tashkil etish va rivojlantirishda xorij tajribalaridan foydalanishning ustuvor yo'nalishlari	683
Ortiqov Avazbek Bahrom o'g'li	
Rene Dekart va Blez Paskal ta'limotlarida ratsional g'oyalar komparativistikasi.....	689
Ruzmatova Gulnoz Miraxrarovna	
Sanoat korxonalarining barqaror rivojlanishining nazariy-uslubiy asoslari.....	694
Samijonov Musobek G'ayratjon o'g'li	
The Importance of the World Trade Organisation (WTO) and Uzbekistan's Efforts to Join It.....	699
Urozaliev Elyor, Khoshimova Sevara	
Jismoniy tarbiya va sport muassasalarini moliyalashtirishdagi mavjud muammolar.....	705
Abduqaxorov Ulug'bek Abdug'aniyevich	
Yangi O'zbekistonda turizmning drayver sifatida barqaror rivojlanish yo'nalishlari	709
Tuxliyev Iskandar Suyunovich	
Mahalliy soliqlar va yig'implarning iqtisodiy mohiyati hamda ularni undirishning xususiyatlari	713
Tuychiyev Kamoliddin	
Tijorat banklari raqobatbardoshligini oshirishda xorijiy mamlakatlarning ilg'or tajribalari va ulardan foydalanish yo'llari	717
Yadgarov Nodir Ravshanovich	
Organik qishloq xo'jaligiga o'tish bosqichlarining tashkiliy jihatlar va iqtisodiy asoslari.....	723
Amirqulov Shuxrat Olimovich	
Davlat xaridlari jarayonida e'tiborsiz ijrochilarni imkoniyatini cheklash masalalari	727
G'ofurov Temur Baxrom o'g'li	

O'zbekiston iqtisodiyotida investitsion loyihalarni faol tashkil etish istiqbollari	730
Utkurov Kozimjon Dilmurod o'g'li	
Iqtisodiy o'sishni ta'minlashda transport tadbirkorligi faoliyatini rivojlanish imkoniyatlari	733
M. Masharipova, I. Ruzmetova, D. Kuramboyeva	
Sug'urta faoliyatini takomillashtirishda andarrayting xizmatining o'rni	737
Qarshiyev Daniyar Eshpulatovich	
O'zbekistonda eksportni sug'urtalash mexanizmlarini yanada kengaytirish yo'nalishlari	741
Qarshiyev Keldiyor Eshpulatovich	
Kambag'allikni qisqartirishda aholini tadbirkorlikka yo'naltirish	745
Rajabboyev Muzaffar Erkaboyevich	
Yoqilg'i-energetika korxonalarining moliyaviy barqarorligining ilmiy nazariy asoslari.....	749
Xusanov Qaxramon Nishonovich	
Оценка результатов реформы бухгалтерского учета в Республике	753
Киличева Фарида Бешимовна, Ирмухамедова Муслима Дилшодовна	
Эффективность программ соответствия в различных компаниях	757
Ахмедов Бехзод Ахмедович	
Элементы системы внутреннего контроля в выбранном финансовом институте	762
Хасанов Кахрамон Ахмаджанович	
Authentic Leadership Unleashed: A Comparative Analysis of Leadership Styles.....	767
Esanova Shohida Utkirovna	
Investitsion loyihalarni moliyalashtirishdagi moliyaviy risklarni boshqarishning ilg'or xorij tajribalari	774
Madiyarov Sanjar Gulyamovich	
Paxta-to'qimachilik klasterlarida xarajatlar hisobining uslubiy masalalari takomillashtirish	781
Toshpo'latov Azizbek Shermuxamadovich, Umaraliyev Isomidin Ismonjon o'g'li	

AGROTURIZM FAOLIYATI RIVOJLANISHINING XORIJIY TAJRIBALARI VA ULARDA FAOLIYATNI RIVOJLANTIRISH MODELLARINING QO'LLANILISHI

Husanboyev Sadafbek Yorqinjon o'g'li

Iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD),
Farg'ona davlat universiteti "Nemis va fransuz tillari"
kafedrası katta o'qituvchisi v.b.

Annotatsiya: Maqolada, agroturizm sohasidagi rivojlanish va uning turlari, xususiyatlari va jahon mamlakatlaridagi konsepsiyalari haqida batafsil ma'lumot berilgan. Turizm sohasini rivojlantirishda agroturizmning ahamiyati, qishloq joylarida yashash, turistik obyektlar, tadbirlar va turizmning yana bir nechta turlari tahlil qilingan. Agroturizmning asosiy maqsadlari, jihatlari va bu sohada faol ishtirok etuvchilarning turli shakllari ta'riflangan. Shuningdek, agroturizm sohasining dunyoda keng tarqalgan yuritilishi mexanizmi, turizmni rivojlantirishdagi roli, turli mamlakatlarda agroturizmning xususiyatlari va rivojlanishi, turizm sohasidagi amaliyot modellari, milliy turizm va ekologik turizmning qo'shilishi kabi mamlakatlarning turizm sohasidagi rivojlanishlariga bag'ishlangan ma'lumotlar berilgan.

Kalit so'zlar: turizm sohasi, ichki turizm, agroturizm faoliyati, qishloq turizmi, investisiya mexanizmi, iqtisodiy dastaklar, tashkiliy-iqtisodiy mexanizm.

Abstract: The article provides detailed information about the development of agrotourism and its types, characteristics and concepts in the countries of the world. The importance of agrotourism in the development of the tourism sector, living in rural areas, tourist objects, activities and several other types of tourism are analyzed. The main goals and aspects of agrotourism and various forms of active participants in this field are described. In addition, information is given on the development of countries in the field of tourism, such as the mechanism of widespread management of agrotourism in the world, its role in the development of tourism, the characteristics and development of agrotourism in different countries, practice models in the field of tourism, the combination of national tourism and ecological tourism.

Key words: tourism industry, domestic tourism, agro-tourism activities, rural tourism, investment mechanism, economic levers, organizational-economic mechanism.

Аннотация: В статье представлена подробная информация о развитии агротуризма, его видах, характеристиках и понятиях в странах мира. Анализируется значение агротуризма в развитии туристической отрасли, проживания в сельской местности, туристических объектов, видов деятельности и некоторых других видов туризма. Описаны основные цели и аспекты агротуризма и различные формы активных участников в этой сфере. Кроме того, дана информация о развитии стран в сфере туризма, такая как механизм широкого управления агротуризмом в мире, его роль в развитии туризма, особенности и развитие агротуризма в разных странах, модели практики. в сфере туризма - сочетание национального туризма и экологического туризма.

Ключевые слова: туристическая отрасль, внутренний туризм, агротуристская деятельность, сельский туризм, инвестиционный механизм, экономические рычаги, организационно-экономический механизм.

KIRISH

Dunyo miqyosida turizm sohasini rivojlantirish borasida amalga oshirilayotgan keng ko'lamli tarkibiy islohotlar jarayonida xalqaro turizmning rivojlanishi uchun dastlabki shart-sharoitlarni tarkib topishiga asos yaratuvchi agroturizm faoliyatini hududiy tashkil etish, uning tuzilishi va rivojlanishi bilan bog'liq jihatlar hamda hududiy tuzilmalar tarkibidagi agroturizm faoliyatini boshqarish mamlakatlar iqtisodiyotini makroiqtisodiy muvozanatda rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega.

So'nggi 60 yil davomida turizm sohasi doimiy ravishda kengayib, diversifikatsiyalanib bormoqda va dunyo mamlakatlari turizm sohasining yirik hamda jadal rivojlanayotgan sohalaridan biriga aylanib ulgurdi.

Bugungi kunda turizm sohasi makro darajadagi turistik majmuaning muhim elementi va ko'pchilik uchun sevimli faoliyat turidir. Shu bilan birga, uning rivojlanish resursi sifatida go'zal manzaralar, noyob tarixiy va madaniy yodgorliklar, diqqatga sazovor joylar, an'anaviy qishloq aholi punktlari va turar joylari, milliy liboslar va oshxonalar hisoblanadi. Zamonaviy agroturizmning o'ziga xos xususiyatlari shundan iboratki, yirik shaharlar aholisining dam olish ta'tillarini tabiatda o'tkazish istagi, milliy bog'larga, qo'riqxonalariga va qishloq joylariga tashrif buyurishni tanlashidir. Agroturizmning boshlanishi XIX asrning oxiriga to'g'ri keladi. Odamlar qisqa vaqt davomida qarindoshlarini ziyorat qilish, shaharning shovqin-suronidan qochish, qishloqqa kelish uchun vaqtincha shaharni tark etishni boshladilar ^[1].

O'tgan asrning 80-90-yillarida qishloq joylarida ta'tillar, yotoq va nonushta (nonushta bilan) hamda fermer xo'jaliklariga tijorat sayohatlari juda ommalashdi. So'nggi paytlarda agroturizm tobora rivojlanib, shahar aholisi orasida unga bo'lgan talab ortib bormoqda. Agroturizm AQSH, Kanada, Avstraliya va Yevropa mamlakatlarida juda yaxshi rivojlangan, ayrim rivojlanayotgan mamlakatlarda turizmning ushbu yo'nalishi rivojlanishning dastlabki bosqichlarida bo'lsa-da, mamlakatimizda agroturizm faoliyati bugungi kunda faqat nazariy jihatdan shakllanmoqda xolos ^[2].

ADABIYOTLAR TAHLILI

O'zbekistonda turizm va zamonaviy sivilizatsiya masalalari diyorimizning bir qator olimlari tomonidan o'rganilgan bo'lib, ushbu mavzuda monografiyalar, kitoblar yozilgan. Ularning asarlarida O'zbekistonning turizm va zamonaviy sivilizatsiya masalalari boy daliliy materiallar asosida keng yoritilgan. O'zbekiston va xorijiy olimlar turizmni rivojlantirish muammolari doirasida uning turli jihatlarini bilan shug'ullanganlar. Bular jumlasiga M.B.Birjakov, V.S.Bogolyubov, V.P.Orlovskaya, S.A.Bistrov, M.G.Voronsova, Yu.F.Volkov, S.A.Sevastyanova, V.S.Senin, A.D.Chudnovskiy, T.T.Xristov, mahalliy olimlardan I.S.Tuxliyev, N.T.Tuxliyev, M.Q.Pardayev, A.N.Norchayev, B.To'rayev, M.R.Usmonov, D.K.Usmanova, X.M.Mamatqulov, M.Xoshimov, R.Hayitboyev, N.Y.Ibadullayev, R.S.Amriddinova, B.Sh.Safarov, L.Ivatov, M.Aliyeva, F.K.Kamilova, S.S.Ro'ziyev va boshqa ko'plab olimlar ham o'zlarining ilmiy takliflari bilan respublikamiz turizmdagi muammolarini bartaraf etishning nazariy amaliy asoslarini yaratilishiga muhim hissa qo'shishgan ^[3-9].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotni amalga oshirishda ilmiy mushohada, statistik jadvallardan, qiyosiy tahlil, ma'lumotlarni guruhlash, abstrakt-mantiqiy fikrlash, induksiya va deduksiya usullaridan foydalangan holda turizm sohasini rivojlantirishda agroturizmning ahamiyati, turistik obyektlar, agroturizm sohasini rivojlantirish muammolari, shuningdek, agroturizmning qishloq xo'jaligi mahsulotlarini ishlab chiqarish jarayonida ishtiroki, qishloq hayotida yashash, etnografik va madaniy qadriyatlar, tabiat qo'ynida dam olish, sport turizmi va boshqa turlarning asosiy jihatlarini aks ettirish bo'yicha fikr va mulohazalar shakllantirildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Agroturizm faoliyati qishloq xo'jaligi mahsulotlarini yetishtirish jarayonida ishtirok etish, qishloq oilasi hayotida yashash, shuningdek, qishloq jamiyatida amaliy ishtirok etish bilan bog'liq, qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishi yoki etnografiya sohasidagi, chorva hayvonlarini parvarishlash jarayonida bevosita ishtirok etish istagiga asoslanuvchi, ma'lum bir vaqt oralig'ida tinch va sokin hayot tarzida yashash bilan bog'liq ehtiyojlarni, qishloq muhit bilan bog'liq ehtiyojlarni qondirish kabi asosiy xususiyatlarni qamrab oladi.

Dunyo bo'ylab turizm sohasi faol rivojlanish davrini boshdan kechirmoqda. Shu bilan birga, an'anaviy (faol va ommaviy) dam olish shakllari bilan parallel ravishda yangi, turli xil "yashil" sayohatlar tashkil etilmoqda: "Uch S" formulasi bo'yicha dam olish o'rniga, "Uch L" formulasi taklif etiladi. "Yashil" hayot g'oyalarining keng tarqalishi turizm sohasiga tobora ko'proq ta'sir ko'rsatmoqda ^[10].

"Yashil sayohat" dunyodagi eng mashhur turizm turlaridan biri hisoblanib, uni bugungi kunda "yashil qishloq turizmi" (green rural tourism) yoki "agroturizm" (agritourism, farm tourism) nomlari bilan ham ataladi.

Xorijiy tadqiqotchilarning izlanishlarida agroturizm tushunchasi xilma-xil, keng va ba'zan bir-biriga zid bo'lgan turli xil ta'riflarning sintezidan iboratdir. Agroturizm faoliyati geografik jihatdan qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishi yoki etnografik qadriyatlar mavjud bo'lgan ma'lum hududlar bilan bog'langan, shuning uchun uni rivojlantirishning nazariy va uslubiy asoslarini ishlab chiqish bilan bog'liq "agroturizm" konsepsiyasini ishlab chiqish mintaqaviy shart-sharoitlar va ijtimoiy-iqtisodiy shartlarga muvofiqdir. Shu bois ushbu faoliyat turiga mutaxassislarning yondashuvlariga qarab agroturizm tushunchalari turli mamlakatlarda sezilarli darajada farqlanadi. Mavjud xorijiy manbalarda keltirilgan ta'riflarga asoslanib, agroturizmni geografik va demografik nuqtayi nazardan ko'rib chiqish mumkin. Bunday yondashuvga ko'ra agroturizm aholi zichligi kam bo'lgan hududlardagi, ya'ni shahar chegaralaridan tashqaridagi turizmdir. Rekreasion nuqtayi nazardan agroturizm faoliyatining mahsuloti – bu qishloq uyida yashashdan boshlab, tabiatga yo'naltirilgan dam olish tadbirlari, sarguzashtli yurishlar va mahalliy aholi faoliyatida sayyohlarning bevosita ishtiroki bilan tugaydigan turli xil xizmatlar to'plamidir ^[10].

Agroturizmning asosiy vazifasi insonning aqliy va jismoniy holatini samarali yaxshilash, jismoniy va aqliy zo'riqishni tarqatishdir. Iqtisodiy funksiyalar orasida qishloq joylarining o'ziga xos resurslarini sotish bozorini yaratish ularning faoliyati uchun moliyaviy omillarni paydo qilish va qishloq joylarining iqtisodiy o'sishini rag'batlantirish kabilar o'rin egallagan. Agroturizm – bu birgalikdagi faoliyat, chunki agroturistik faoliyatning o'zi turistik dam olishning barcha turlarini to'liq ta'minlay olmaydi, shuning uchun u qishloq sayyohlariga xizmat ko'rsatadigan boshqa tuzilmalar bilan hamkorlikka muhtoj ^[11].

Agroturizmning har bir turi o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lib, ularning har biri aniq maqsadlarni ko'zlaydi hamda muayyan ehtiyojlarni qondirishga qaratilgan korxonalarning turli shakllariga ega (1-jadval).

1-jadval: Agroturizmning turlari va infratuzilmasi

Agroturizm turlari	Infratuzilma	Turar joylar
Birlashgan Farzand Sog'lom turmush Tarbiyaviy	Muzeylar. Badiiy va etno-folklor jamoalari. Xalq hunarmandchiligi va hunarmandchilik ishlab chiqarish markazlari	Fermer xo'jaliklari va mulkdorlar tasarrufidagi turar joyi. Sayyohlarni qabul qilish uchun maxsus jihozlangan qishloq mehmonxonalarining xonalaridagi turar joy. Egasi bilan bir uyda yoki qishloq xo'jaligi hududida binolar majmuasidagi apartmentlar. Qishloq joylarida yoki kichik shaharlarda joylashgan tarixiy binolarda (qal'alar, saroylar, monastirlar)gi turar joy
Etnografik Tarbiyaviy Gastronomik Diniy	Xalq hunarmandchiligi va hunarmandchilik ishlab chiqarish markazlari Ta'lim muassasalari. Muzeylar Umumiy ovqatlanish korxonalari. Firmalar, oziq-ovqat ishlab chiqarish korxonalari	Yotoqxonalarida, monastirlarda, qishloq uylaridagi turar joylarda Fermer xo'jaliklari va mulkdorlar tasarrufidagi turar joy Bir oila yoki sayyohlar guruhi tomonidan butun uyni ijaraga olish
Sarguzashtli Sport Mehnat Tadbirlar Ekologik	Transport korxonalari	Faol sport turlariga ixtisoslashgan sport inshootlaridagi lagerlar. Mulkdorlar yoki xususiy lager hududidagi chodir shahardagi turar joylar

Agroturizmning har xil turlarining mavjudligi turli xil qiziqishlarga va turli daromad darajalariga ega bo'lgan, jinsi va yoshi tarkibida farq qiladigan ko'plab iste'molchilarni jalb qilishga yordam beradi.

Bir qator davlatlarda agroturizm turizm sohasining yetakchi tarmoqlaridan biri bo'lib, u milliy turizmni rivojlantirish konsepsiyalarida o'z aksini topgan. Turli xil maqsadlarni ko'zlagan va turli xil vazifalarga yo'naltirilgan, muayyan sharoitlarga muvofiq ishlab chiqilgan va mamlakatlarning turli guruhlarida qo'llaniladigan agroturizmning bir nechta ahamiyatli konsepsiyalari mavjud. Adabiyotlar tahliliga ko'ra, jahonda agroturizmni rivojlantirishning asosiy tushunchalari uch guruhga ajratiladi (3-jadval).

3-jadval: Agroturizm rivojlanishning asosiy konsepsiyalari ^[6]

1. Mulkdorlar va kichik oilaviy mehmonxonalar bazasida agroturizm korxonalarini tashkil etish	Mavjud qishloq uy-joy fondi, qishloq xo'jaligi va ixtisoslashtirilgan obyektlarga asoslangan xususiy kichik mehmonxonalar	Ferma. Asalarichilik. Baliqchilik sanoati. Sport markazi. Kemping va hokazo
2. Qishloq joylarda yirik va o'rta xususiy agroturizm obyektlarini qurish	Ixtisoslashgan xususiy mehmonxonalar, markazlar	Madaniy va etnografik markazLAR. Urf-odatlariga asoslangan agroturistik qishloq
3. Fermer xo'jaliklarida va qishloq xo'jaligi kooperativlarida qishloq xo'jaligi parklarini yaratish	Milliy qishloq xo'jaligi ishlab chiqarish texnikalarini namoyish qilish	Agrofirma parki

Qishloq hududlarida ushbu yo'nalishdagi masalalarni amaliy hal qilishda yetakchi rol mahalliy jamoalarga beriladi. So'nggi paytlarda Yevropaning bir qator mamlakatlarida turizmni rivojlantirishning milliy konsepsiyalarini ishlab chiqishda ekologik agroturizmning turli sohalarini rivojlantirishda hududiy o'zini-o'zi boshqarish va mahalliy jamoalarning yuqori roli alohida qayd etildi ^[12].

Qishloq turizmining ustun turlariga ega bo'lgan anglo-amerika modelidagi mamlakatlarda qishloq turizmining tarqalish geografiyasi 4-jadvalda keltirilgan.

4-jadval: Qishloq turizm mintaqalarining tarqalish geografiyasi

Mamlakatlar	Hududlar	Qishloq turizmi turi
Buyuk Britaniya	Uels Shotlandiya Shimoliy Irlandiya	Sog'liqni saqlash turizmi Mehnat turizmi Ta'lim turizmi Sport turizmi Ekologik turizm Bolalar turizmi Ta'lim turizmi
AQSh	Kaliforniya Shimoliy Karolina Nebraska	Sog'liqni saqlash turizmi Bolalar turizmi Sarguzasht turizmi Mehnat turizmi Ta'lim turizmi Sport turizmi Ekologik turizm Hodisalar turizmi
Kanada	Alberto provinsiyasi Ontario Manitoba Kvebek Yangi Brunsvik Saskachevan	Sog'liqni saqlash turizmi Bolalar turizmi Sarguzasht turizmi Mehnat turizmi Ta'lim turizmi Sport turizmi Ekologik turizm Hodisalar turizmi

Hozirgi davrda rivojlangan Yevropa mamlakatlarida qishloq turizmi tobora ommalashib bormoqda, u plyaj turizmidan keyin ikkinchi o'rinda turadi va butun turizm sanoati foydasining 30 foizini tashkil qiladi. Qishloq turizmining tarqalishi geografiyasi Yevropa modelidagi mamlakatlarda qishloq turizmining ustun turlari 5-jadvalda keltirilgan ^[13].

5-jadval: Qishloq turizm mintaqalarining tarqalish geografiyasi

Mamlakatlar	Hududlar	Qishloq turizmi turlari
Fransiya	Fransiyaning Alp tog'lari, Vosges, Yura mintaqasi, O'rta yer dengizi sohillari	Ta'lim turizmi. Gastronomik turizm. Bolalar turizmi. Sog'liqni saqlash turizmi. Mehnat turizmi. Sport turizmi. Ekologik turizm. Ta'lim turizmi
Italiya	Toskana Sisiliya Trentino	Gastronomik turizm. Sog'liqni saqlash turizmi. Bolalar turizmi. Mehnat turizmi. Ta'lim turizmi. Ekologik turizm. Ta'lim turizmi
Ispaniya	Syerra de Tramuntana (Mayorka) hududlari, Kataloniya Andalusiya	Sog'liqni saqlash turizmi. Mehnat turizmi. Ta'lim turizmi. Gastronomik turizm. Sport turizmi. Ekologik turizm. Sarguzasht turizmi
Germaniya	Shimoliy Reyn-Vestfaliya, Baden-Vyurtemberg viloyati, Bavariya	Sarguzasht turizmi. Sog'liqni saqlash turizmi. Mehnat turizmi. Ta'lim turizmi

Vengriya	Vengriya janubi-gʻarbiy hududi, Balaton hududi, Tokay hududi	Gastronomik turizm. Sport turizmi. Bolalar turizmi. Etnografik turizm. Sogʻliqni saqlash turizmi. Taʼlim turizmi. Hodisalar turizmi
Polsha	Pomeraniya Buyuk Polsha Voyevodaligi (mintaqa) Lubus Voyevodaligi	Sogʻliqni saqlash turizm. Mehnat turizmi. Taʼlim turizmi. Sport turizmi. Ekologik turizm
Avstriya	Tirol mintaqasi Shtiriya. Karintiya	Bolalar turizmi. Sarguzasht turizmi. Sogʻliqni saqlash turizmi. Mehnat turizmi. Taʼlim turizmi. Gastronomik turizm. Haj turizmi. Sport turizmi. Ekologik turizm
Chexiya	Janubiy Moraviya Krkonoshe qoʻriqxonasi hududi Pilsen viloyati (Chexiya Respublikasining gʻarbida)	Sarguzasht turizmi. Sogʻliqni saqlash turizmi. Mehnat turizmi. Taʼlim turizmi. Gastronomik turizm. Ekologik turizm. Bolalar turizmi. Hodisalar turizmi

Agroturizm faoliyatining turli mintaq va mamlakatlardagi rivojlanish xususiyatlariga bog'liq holda jahonda agroturizmning rivojlanish modellarini quyidagilarga ajratiladi (6-jadval):

1. **Britaniya modeli.** Ushbu modelda agroturizm fermerlarning uyida yoki alohida binolarda yashashga ixtisoslashtirilgan va bilimlarni kengaytirish hamda otda sayr qilish va golf o'yinlarida ishtirok etishga asoslanadi. Britaniya modelida qishloq xo'jaligi mahsulotlarini yaratish jarayonida bevosita ishtirok etish nazarda tutilmaydi.
2. **Fransuz modeli.** Ushbu modelda agroturizm alohida kottejlar yoki yozgi uylarda yashashga asoslanadi va ekoturizm, suv turizmi hamda baliq ovlashga asoslanadi. Fransuz modelida ham qishloq xo'jaligi mahsulotlarini yaratish jarayonida bevosita ishtirok etish nazarda tutilmaydi.
3. **Italyan modeli.** Ushbu modelda agroturizm alohida kempinglar (qishloq mehmonxonalari) yoki fermerlarning uyida yashashga asoslanadi va ekoturizm, bilim olish, tog'-chang'i, plyaj hamda baliq ovlashga asoslanadi. Italyan modelida qishloq xo'jaligi mahsulotlarini yaratish emas, balki yig'ib olish jarayonida bevosita ishtirok etish nazarda tutiladi ^[14].
4. **Nemis modeli.** Ushbu modelda agroturizm fermerlarning uyida birgalikda yashashga hamda pikniklar qilish, baliq ovlashga asoslanadi. Nemis modelida qishloq xo'jaligi mahsulotlarini yaratish jarayonida bevosita ishtirok etish faqatgina xo'jalik ishlariga yordamlashishni nazarda tutadi.
5. **Avstriya modeli.** Ushbu modelda agroturizm fermerlarning uyida dehqonlar ovqati asosida yashashga asoslanadi va baliq ovlash hamda otda yurish ko'zda tutiladi. Avstriya modelida qishloq xo'jaligi mahsulotlarini yaratish jarayonida bevosita ishtirok etish faqatgina tomorqada ishlashni nazarda tutadi.
6. **Kipr modeli.** Ushbu modelda agroturizm milliy qishloqlarda mahalliy ovqatlarini iste'mol qilish va piyoda, otda, velosipedda yurishga hamda etnik odatlarga asoslanadi. Kipr modelida qishloq xo'jaligi mahsulotlarini yaratish jarayonida bevosita ishtirok etish faqatgina hosilni yig'ib olish jarayonidagi ishtirokni nazarda tutadi.
7. **Finlandiya modeli.** Ushbu modelda agroturizm alohida kottejlarda yashashga va suv turizmi, baliq ovini nazarda tutadi. Finlandiya modelida qishloq xo'jaligi mahsulotlarini yaratish jarayonida bevosita ishtirok etish nazarda tutilmaydi.
8. **Bolgariya modeli.** Ushbu modelda agroturizm fermerlarning uyida birgalikda yashashga hamda madaniy, bilim olish, ekologik hamda sport turizmiga asoslanadi. Bolgariya modelida qishloq xo'jaligi mahsulotlarini yaratish jarayonida bevosita ishtirok etish ixtiyoriy.

6-jadval: Agroturizm rivojlanishining xalqaro modellari

Agroturizm modellari turlari	Yashash	Ovqatlanish	Dam olish va turizm turlari	Qishloq xo'jaligi faoliyatidagi ishtirok
Britaniya modeli	Fermerlarning uyida	Faqat nonushta	Bilim olish va ekologik turizm	Ko'zda tutilmagan
	Alohida binolarda	O'z-o'ziga xizmat	Otda yurish, golf o'yini	Ko'zda tutilmagan
Fransuz modeli	Alohida kottej	O'z-o'ziga xizmat	Ekologik turizm	Ko'zda tutilmagan
	Yozgi uylar	O'z-o'ziga xizmat	Suv turizmi, baliq ovi	Ko'zda tutilmagan
Italyan modeli	Kempinglar, qishloq mehmonxonalari	To'liq ovqatlanish	Ekologik, bilim olish, tog'-chang'i turizmi	Ko'zda tutilmagan
	Fermerlarning uyida yoki alohida binolarda	Gastronomik turlar dasturi doirasida	Ekskursiyalar, baliq ovi, plyaj turizmi	Hosilni yig'ib olish
Nemis modeli	Fermerlarning uyida	Uy egalari bilan birgalikda	Pikniklar, baliq ovi	Xo'jalik ishlarida yordam berish
Avstriya modeli	Fermerlarning uyida	Dehqonlar ovqati	Baliq ovi, otda yurish	Tomorqada ishlash
Kipr modeli	Milliy qishloq	Qishloq ovqati yoki tavernalar	Piyoda, otda, velosipedda yurish va etnik odatlar	Hosilni yig'ib olish
Finlyandiya modeli	Alohida kottej	O'z-o'ziga xizmat	Suv turizmi, baliq ovi	Ko'zda tutilmagan
Bolgariya modeli	Uy egalari bilan bir uyda	Uy egalari bilan birgalikda	Madaniy, bilim olish, ekologik hamda sport turizmi	Ixtiyoriylik

Ko'pchilik Yevropaliklarning fikricha, agroturizm faoliyati dengiz va tog'-chang'i kurortlari kabi daromadli faoliyat hisoblanmasa-da, barqaror va ishonchli daromad keltiruvchi faoliyat hisoblanadi. Agroturizm bugungi kunda Yevropada turistik faoliyatning eng mashhur turlaridan biri hisoblanib, turistik faoliyatdan olinayotgan umumiy daromadning 20 %igacha bo'lgan qismini tashkil etmoqda.

Yuqorida ko'rib o'tilgan xorijiy mamlakatlarning agroturizm faoliyatidagi tajribalaridan hamda jahon mamlakatlarida qo'llanilayotgan agroturizmni rivojlantirish modellaridan mamlakatimizda turizmning ushbu faoliyat turini rivojlantirishda mahalliy shart-sharoitlar hamda tabiiy-iqlim sharoitlarni hisobga olgan holda foydalanish mumkin. Biroq turli mamlakatlarning o'ziga xos xususiyatlarini nazarda tutuvchi modellar va tajribalarni "ko'chirish" orqali faoliyatni yo'lga qo'yish uning samaradorligini ta'minlay olmaydi.

Mamlakatimizda agroturizmning ustuvor yo'nalishlari sifatida milliy urf-odatlar hamda hududlarning o'ziga xos jihatlarni o'z ichiga oluvchi milliy jihatlarni rivojlantirish orqali nafaqat ichki, balki agroturizmga yo'naltirilgan kirish turizmini ham rivojlantirish imkoniyatini kengaytiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Воскресенский, В. Ю. (2012). Международный туризм: учебное пособие для вузов. М.: ЮНИТИ.
2. Aliyeva M.T., Umarjonov A. (2005). Turistik mamlakatlar iqtisodiyoti. –T.: Moliya.
3. Кабушкин, Н. И. (2007). Менеджмент туризма. Новое знание.
4. Богданов Е.И. (2005). Планирование на предприятии туризма/Учебное пособие. Спб.:Изд.д. Бизнес-пресс.
5. Балабанов И.Т., Балабанов А.И. (2004) Экономика туризма. –М.: Финансы и статистика.
6. Гуляев В.Г. (1996). Организация туристской деятельности. –Учебное пособие НОЛИДЖ, М.
7. Ефремова М.В. (2001). Основы технологии туристического бизнеса. Учебное пособие. –М.: –с-89.
8. Чайка, В. П., & Исаев, А. Г. (2007). Сельский туризм в устойчивом развитии сельских территорий. Экономика сельского хозяйства России, (11), –34-35.
9. Komilova, F. K. (2001). Xalqaro turizm bozori. O'quv qo'llanma T., –TDIU-2001.
10. Клицунова В. Зеленая альтернатива – сельский туризм. [Электронный ресурс]. URL: http://agroedu.of.by/index.php?option=com_content&task=view&id=152.
11. Никитина О. А., Кушнаренко Е. П. Уточнение понятийного аппарата в развитии теории и практики регионального сельского туризма // Вестник Чувашского университета. Изд-во ЧГУ им.И.Н. –Ульянова, –2010. С. 400–405.
12. Черманин В. В., Кундиус В. А. Проблемы и перспективы агротуризма в регионе // Журнал теоретических и прикладных исследований. [Электронный ресурс]. URL: <http://izvestia.asu.ru/2011/2-1/econ/06.ru.html>.
13. Здоров, А. Б. (2011). Агротуристский комплекс: формирование и развитие. –М.: Логос, –12, 25.
14. Mirzaev, A.T (2018) "The level of use of tourist attractions in the regions and the factors affecting them," Economics and Innovative Technologies: Vol. 2018: No.3,Article19.Available at: <https://uzjournals.edu.uz/iqtisodiyot/ vol2018/iss3/19>.
15. Ugli, X. S. Y. (2022, May). Agrotourism as a factor in the development of agrotouristic facilities in the republic of Uzbekistan. In International Conference on Research Identity, Value and Ethics (pp. 265-267).

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 1

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.